

e-ISSN: 2630-631X

Article Type

Research Article

Subject Area

Ceramic

Vol: 8 Issue: 65

Year: 2022 November

Pp: 2095-2107

Arrival

26 September 2022

Published

30 November 2022

Article ID 65965

Doi Number

<http://dx.doi.org/10.292>

28/smryj.65965

How to Cite This**Article**

Çetin, A. G. (2022).

“Seramikte Yeniden

Üretilebilirlik ”,

International Social

Mentality and

Researcher Thinkers

Journal, (Issn:2630-

631X) 8(65): 2095-

2107

Social Mentality And
Researcher Thinkers is
licensed under a
Creative Commons
Attribution-
NonCommercial 4.0
International License.

Seramikte Yeniden Üretilebilirlik

Reproducibility in Ceramics

Ayşe Gül Çetin¹ ¹ Dr. Öğr. Üyesi., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümü, Kütahya, Türkiye**ÖZET**

Kültürel, ekonomik, sosyal ve toplumsal konular tarih içerisinde gelişim göstermekle birlikte sanayi devrimi ile hız kazanmış, üretim-tüketim ilişkisi ve yaşam biçimindeki değişim ile bireyin hayatına tüketim kavramı girmiştir. Güven (2009)'ın ifade ettiği gibi haz almayı gündelik yaşamın en temel amacı olarak gören, “tüketimden zevk ve haz almak” olarak tanımlanabilecek hedonik (hazcı) tüketim davranışı bireyin önceliği olmuştur. İnsanlar zamanla tüketim ve ardında bıraktığı etkiler için farkındalık geliştirmiş ve bu farkındalık sanatçılar için ifade diline dönüşmüştür. Neolitik dönemde kap gereksinimi ile ortaya çıkan seramik, başlangıçta dini simgelerde, mimari yapılarda, süs ve mutfak eşyalarında, vitrifiye ve sağlık gereçlerinde kullanılmakla birlikte günümüzde otomotiv ve silah sanayinde, uzay teknolojilerinde, tıp alanında tercih edilen bir malzeme olmuştur. İnsanlık tarihi ile yaşıt olan seramik bilim ve teknoloji için önemli bir malzeme olurken sanat üreticileri içinde ifade aracı olmuştur.

Sanatın galerilerden ve müzelerden çıkıp sokakta hayat bulması ile de kamusal alanda yer alan sanat yapıtı kent hayatının bir parçası haline gelmiş ve seramik, sanatçılar için ifade dili olmasının yanı sıra kamusal alanda sanat nesnesine dönüşmüştür. “Kamusal sanatın amacı; bireyleri çevresinde gerçekleşen olayları, ilişkileri ve çeşitli olguları pasif izleyen olmaktan çıkarak, süreçte katılan, eserle aktif uyum içinde bir farkındalık oluşturmaktır” (Parlakkalay, 2020). 21.yy’da, sanatta, ifade dilinin değişmesiyle sanatçılar disiplinlerarası çalışmalara yönelmişler, farklı malzemeleri sanatsal üretimlerinde kullanmışlar ve sergileme konusunda da alan sınırlamasının dışına çıkmışlardır. Teknoloji ve artistik üretimler için özel olan seramik, kırıldığı zaman işlevini yitirmekte ve atığa dönüşmektedir. Geri dönüşümü son derece zahmetli ve masraflı olan bu atık malzemeyi sanatçılar estetik kaygı ve mesaj amacı ile çalışmalarında kullanmaktadır. Sanatçıların atık seramik/çini/porselen parçalar ile oluşturduğu eserlerde, izleyiciye vermek istediği mesaj; sürdürülebilirlik, farkındalık, dikkat çekmek, yok doğan doğaya vurgu yapmak gibi kavramlar olmuştur. Kırık seramik/çini/porselen parçaların yeniden üretilmesinin ve malzemenin sanatsal ifade olanaklarının incelendiği bu çalışma, nitel bir araştırma olup durum çalışması desenindedir. Araştırmada literatür taraması sonucunda atık seramik/çini/porselen malzemenin yeniden üretilebilir olduğu sonucuna ulaşılmış ve bunu ifade dili olarak seçen sanatçılar ile kamusal alanlarda yer alan sanat nesneleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Seramik, Tüketim, Atık, Yeniden Üretim, Kamusal Sanat**ABSTRACT**

Although cultural, economic, social and social issues have developed throughout history, they gained momentum with the industrial revolution, and the concept of consumption entered the life of the individual with the change in the production-consumption relationship and lifestyle. As Güven (2009) states, hedonic (hedonistic) consumption behavior, which sees pleasure as the most basic purpose of daily life and can be defined as “to get pleasure and pleasure from consumption”, has been the priority of the individual. Over time, people have developed awareness for consumption and the effects it leaves behind, and this awareness has turned into a language of expression for artists. Ceramic, which emerged with the need for pots in the Neolithic period, was initially used in religious symbols, architectural structures, ornaments and kitchenware, sanitary ware and sanitary ware, but today it has become a preferred material in the automotive and weapon industry, space technologies, and medicine. While ceramic, which is as old as the history of humanity, is an important material for science and technology, it has become a means of expression for art producers.

With the emergence of art out of galleries and museums and coming to life on the street, the artwork in the public space has become a part of the city life and ceramics has turned into an art object in the public space as well as being the language of expression for the artists. “The purpose of public art; It is to create an awareness in active harmony with the work by removing individuals from being passive observers of the events, relationships and various phenomena taking place around them” (Parlakkalay, 2020). In the 21st century, with the change in the language of expression in art, artists have turned to interdisciplinary studies, used different materials in their artistic productions, and went beyond the limitations of space in terms of exhibition. Ceramic, which is special for technology and artistic productions, loses its function when broken and turns into waste. Artists use this waste material, which is extremely laborious and costly to recycle, in their works for aesthetic concern and message. The message that the artists want to convey to the audience in the works created with waste ceramic/tile/porcelain pieces; There have been concepts such as sustainability, awareness, drawing attention, and emphasizing the extinct nature. This study, which examines the reproduction of broken ceramic/tile/porcelain pieces and the artistic expression possibilities of the material, is a qualitative research and has a case study pattern. In the research, as a result of the literature review, it was concluded that the waste ceramic/tile/porcelain material is reproducible, and the artists who chose this as the language of expression and the art objects in public spaces were examined.

Keywords: Ceramics, Consumption, Waste, Reproduction, Public Art**GİRİŞ**

Gereksinim ile başlayan, çok fazla zaman ve iş gücü gerektiren üretimler sanayi devrimi ve sonrasında hız kazanmış, üretimde çeşitlilik artmıştır. Sanayi devrimi sadece üretim yöntemlerini etkilememiş insanların yaşam biçimlerinde de değişimler olmuştur. İnsanlar betonlar ile kuşatılmış büyük şehirlerde yaşamaya başlamıştır. Mevcut rutini içerisindeki yoğun iş temposu, sürekli bir yerlere yetişme telaşı gibi günlük koşuşturmalar kendisi de dâhil olmak üzere birçok şeyi ihmal etmesine yol açmıştır. Yalnızlaşan ve daha bireysel bir hayat süren insanların ihtiyaçları çeşitlenmiş ve artmış, aynı zamanda tüketerek mutluluğu yakalama çabası ve inancı içine girmişlerdir. Bu durum ise üretim-tüketim döngüsünü yaratmış, daha çok

üretim daha çok tüketimi paralelinde getirmiş, insanlar ihtiyaç fazlası tüketime yönelmiştir. Üretimlerin plansız yapılması, ihtiyaçtan fazlasının üretilmesi, insanların ihtiyaçlarından fazlasını kullanması üretimi artırmış, çevresel ve ekonomik sorunlar ortaya çıkmıştır.

Çevre kirliliği, karbon salınımı, atıkların bertaraf edilememe durumu gibi sorunlar günümüzde birçok kişinin ve fabrikaların mücadelesi ettiği bir alan olmuştur. Ülkemizde sayısı az olmakla birlikte dünya seramik sektöründe atık malzemelerin yeniden kullanılabilmesi, geri dönüşüm olanaklarının araştırılması ve sürdürülebilirliğin sağlanması ile ilgili çalışmalar devam etmektedir ve bunu uygulayan çok sayıda fabrika bulunmaktadır. Fabrikaların yanı sıra sanatçılar ve tasarımcılar atık seramik malzemenin geri dönüşümü ile ilgili farkındalık yaratmak için eserler üretmişler ve bunu anlatım dili olarak seçmişlerdir. Atık seramik¹ malzeme ile estetik algısını birleştiren sanatçı ve tasarımcılar kamusal alanda da büyük boyutlu çalışmalar, düzenlemeler yapmıştır.

YENİDEN ÜRETİLEBİLİRLİK

Önemli bir çevre problemi olan atık, çevreye ve insan sağlığına verdiği zararın yanı sıra ekonomik boyutta da üreticilere ve ülke ekonomisine zarar vermektedir. Türk Dil Kurumu atığı; “üretimden tüketime kadar olan tüm aşamalarda ortaya çıkan ve kullanıcının artık işine yaramayan maddelerin tamamı” şeklinde açıklamaktadır (http-1). Atıklar sektöre göre farklılık göstermekte ve çeşitli sektörler atığın yeniden kullanılması ya da bertaraf edilmesinde kendilerine uygun olan yöntemleri kullanmaktadır. Mağara duvarlarında başlayan ve içinde bulunduğumuz çağa kadar farklılaşarak ve değişerek, malzeme ve teknikte yeniliklere gidilerek devam eden sanat yapma istediği günümüzde çevreye duyarlı sanatçılar aracılığı ile yeni bir şekil almıştır. Galeri, müze, sergi salonu ya da sokakta çalışmaları ile vermek istediği mesajı izleyicisine ulaştırmak isteyen sanatçı için atık malzeme, bir araç haline gelmiştir. Ahşap, metal, plastik, cam ya da seramik sanatçıların ellerinde bir sanat nesnesine dönüşmektedir.

Seramik sektörü için atık, kullanıcıya ulaşmayan, hatalı üretim yapılan, ikinci ya da üçüncü kalite olan, kullanım ömrünü tamamlamış bir malzeme niteliğindedir. Atık seramik malzemenin bertaraf edilmesi ise zor ve aynı zamanda masraflıdır. Her malzemen için önemli olan sürdürülebilirliğin 3R kuralı seramik içinde son derece önemlidir. “3R kuralı, Reduce, Reuse and Recycle kelimelerinin kısaltması olup Türkçeye azalt, tekrar kullan ve geri kazandır şeklinde çevrilebilecek bir çevre politikası önermesidir. Bu önermeyle öncelikle kaynak kullanımını azaltmak, ardından tekrar kullanmak ve doğaya geri kazandırmak ilkeleri benimsenmiştir” (http-2). Kaynakların doğru kullanılması, işlevsel, ergonomik ve estetik tasarımlar yapılması sektörün devamlılığı için önemlidir ve 3R kuralının seramik sektöründe uygulanabilmesi ile; sürdürülebilir ve aynı zamanda dönüştürülebilir bir sonuca ulaşmak mümkündür. “Sürdürülebilirlik geniş anlamıyla kaynakların, bozulma, kendini yenileyememe ve tükenme noktasına gelmeden dengeli biçimde kullanılmasıdır” (Poyraz ve Yılmaz, 2018). Atık seramik malzeme ile ilgili duyarlılığın geliştirilmesi, geri dönüşüm olanakları ile ilgili çalışmalar yapılması sektörler için gerekliliğidir.

Atık seramik parçalarını, sektördeki büyük firmalar geri dönüştürerek hammadde olarak kullanmakta aynı zamanda yaptıkları işbirlikleri ile bu malzemelerin birer sanat nesnesine dönüşmesinde sanatçılara katkı sunmaktadırlar. Türkiye seramik fabrikalarına bakıldığında kırma maliyeti, yeni reçeteler geliştirmek, fabrika işleyişini yeniden düzenlemek gibi nedenlerden dolayı atık seramik malzemenin geri dönüşümü firmalar tarafından 2000’li yıllar öncesinde çok fazla tercih etmemişlerdir. Son on yıllara gelindiğinde ise sektördeki öncü firmalar atık malzeme kullanımı, geri dönüşüm ve sürdürülebilirliğin önemi ve gerekliliği ile çalışmalar başlatmışlar. Seramik firmaları bünyelerinde kurdukları Ar-Ge merkezlerinde bu konu ile ilgili de çalışmalar başlatmış, çalışma koşullarını atık malzemenin geri kazandırılması için düzenlemiş, aynı zamanda konunun öneminde dair geliştiren bilinç ve farkındalık ile sanatçı, tasarımcılar, üniversiteler ve kamu kurumları ile işbirliği içerisinde atık malzemelerin birer sanat eserine dönüşmesine katkı sunmuşlardır. Sürdürülebilirliğin tek kaçış noktası olduğunu ifade eden tasarımcı Oğuz Yalım Kalebodur’un inovatif ürünü Kalesinterflex’in üretiminde ortaya çıkan atık malzemeleri kullanarak 13 eserden oluşan bir sergi hazırlamıştır (http-3). Oğuz Yalım hazırladığı sergi ile farkındalığını ortaya koymuş, sanat izleyicisine ve sektöre bu bilincinin önemini göstermiştir.

Dünya’daki seramik firmalarının geri dönüşüm örneklerine bakıldığında ise fabrikalar atık malzemelerini kendi iç organizasyonunda hammaddeye dönüştürmek için çalışmalar yapmakta ve projeleri desteklemektedir. Seramik fabrikaları atık seramiklerini üniversiteler, sektör dışındaki devlet kurumları ve sanatçılar ile yapılan projelerle kamusal alanda, kent hayatının bir parçası olacak tasarımlarla izleyiciye ulaştırmaktadır. Reclaimed Seramik, Fire Clay Tile, Crossville, Toto Seramik, Dal Tile Seramik, Johnson Seramik, Royal Mosa Seramik,

¹ Çalışmanın tamamında atık seramik, porselen, çini ve karo kelimelerini temsil eden atık, seramik malzeme olarak adlandırılacaktır.

Fiandre, Richetti Seramik, Japon Lixil Grup, Refin Seramik gibi firmalar atık seramik malzemenin geri dönüşümünü üretimlerinde kullanmakta ve projeleri desteklemektedir (Poyraz, 2015). Doğal kaynakların azaldığı günümüzde tüketimi azaltmanın, geri dönüşümü olan ve sürdürülebilir tasarımların önemi üreticiler ve tüketiciler için öncelik olmuştur ve duyarlılıklar ile çalışmalar başlatmışlardır.

YENİDEN ÜRETİLEN SERAMİK ESERLER VE SANATÇILAR

“Çağdaş sanatın neredeyse her döneminde atık kullanan sanatçılar görmek mümkündür. Bu atıklar kullanılırken bazı sanatçılar çevre kirliliğine ve doğayı korumaya yönelik göndermeler yaparken, bazıları ise bozuk ve çürümüş sisteme göndermelerde bulunmuşlardır” (Sevim ve Yeşilmen, 2014). Sanatçılar, seramik atık kullanarak müzelerde, sanat galerilerinde sergilenen artistik çalışmalar üretmenin yanı sıra kamusal alanda (park, meydan, bina vb.) da yer alacak çok sayıda üretim yapmışlardır. “Kamusal alanlarda sanat eserleri ve sanatsal etkinlikler, doğayı sanat aracılığı ile insana yaklaştırmakta ve kenti çelik, cam yığını haline gelmiş olan mekanların soğukluğundan kurtarmaktadır. İnsanlara, kentin günlük yaşam akışından farklı olarak, zihinsel rahatlatma noktaları yaratmakta, zıtlıklar ve algısal yanılsamalar ile bireylere şaşırtıcı, merak uyandıran sürprizlerle karşılaşma imkanları sunmaktadır” (Parlakalay, 2020). Dikkat çekmek, farkındalık yaratmak, yok olan, kirlenilen doğaya vurgu yapmak gibi nedenlerden dolayı sanatçılar, tasarımcılar pişmiş seramik atıkların geri dönüşümü için üretimler yapmışlardır. “Fırından pişmiş olarak çıkan seramik kırılınca, deforme olunca ve kullanılmaktan vazgeçildiğinde atık olarak adlandırılabilir. Bu atık seramikler kimi zaman onarılacak kimi zamanda bambaşka bir nesneye dönüştürülerek yeni bir yorum kazanırlar” (Sevim ve Yeşilmen, 2014). Araştırmada kamusal alanda yer alan atık seramikler ile yapılmış çalışmalar ve sanatçıların artistik üretimleri incelenmiştir.

Kamusal Alanda Yeniden Üretilen Seramik Eserler

Sanata dair tüm sınırların ortadan kalktığı günümüzde sergi salonu, müze ya da galeri gibi kullanılan, toplumsal hayatın merkezi haline gelen sokaklar, caddeler, şehir merkezleri, meydanlar sanatçıların çalışmalarını sergiledikleri mekanlar olmuştur. Sanat eseri kamusal alanda yer edinmiş, izleyici ile sanat eseri arasındaki sınır, mesafe ortadan kalkarak doğrudan ilişki içerisine girebilmiştir. Malzeme ve teknikte sınır tanımayan, disiplinler arası çalışmanın arttığı günümüzde sanatçılar, kamusal alanda yaptıkları çalışmalarda seramik malzemeyi tercih etmektedir. Yapıldığı bölgenin özelliklerini üzerinde taşıması, renk alternatifinin fazlalığı, kullanılan farklı tekniklerin ortaya çıkarttığı estetik unsurlar, sert bir malzeme olmasına rağmen yeniden işlenebilmesi ve dayanıklı olması gibi nedenlerden dolayı seramik, kamusal alanda yapılan çalışmalarda sanatçılar tarafından kullanılmışlardır.

Antoni Gaudi tarafından yapılan Park Güell (Barselona), Şandigar Kaya Bahçesi (Hindistan), Isaiah Zagar tarafından yapılan Magic Gardens (Philadelphia), Tuscany's Tarot Garden (İtalya), Santa Teresa Merdivenleri (Brezilya), Watts Towers (Amerika Birleşik Devletleri), Ushuaia Ibiza Hotel duvar kaplamaları (İspanya), Toilet Wall (Çin), Eskişehir Seramik Parkı ve Çağdaş Seramik Eserler Müzesi, Kocaeli Başiskele Belediyesinde fabrika atıkları kullanılarak yapılan Sıfır Atık Tema Parkı, Bursa'da bir metronun iç kısmında kırık çini parçalar kullanılarak yapılan düzenleme, atık seramik kullanılarak kamusal alanda yapılmış örneklerin başlıcalarıdır.

Görsel 1. Ejderha heykeli, Park Güell

Kaynak: <https://www.gzt.com/> Erişim tarih: 13.06.2022

Görsel 2. Çinilerle kaplı Çifte merdiven, Park Güell

Kaynak: Erişim tarihi: <https://www.gzt.com/> Erişim tarihi: 13.06.2022

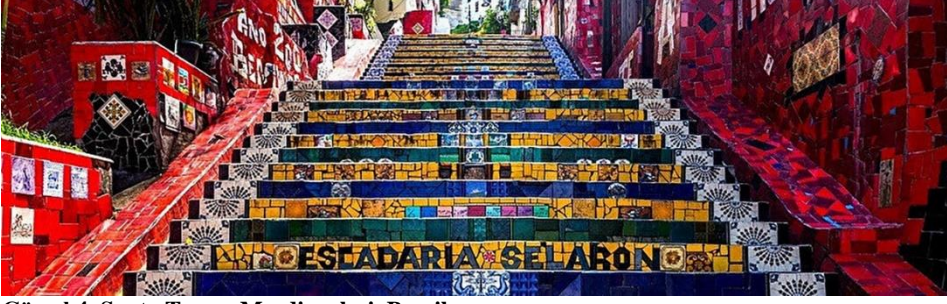
Atık malzeme ile yapılan çalışmaların en önemli örneği 1900-1914 yıllarında arasına yapım çalışmaları süren, 1922 yılında halka açılan Barselona'nın sembolü Park Güell'dir. Modern mimarinin öncü isimlerinden Antoni Gaudi tarafından, aristokratların kullanımı için dönemin kraliyet üyesi Eusebi Güell'in isteği üzerine tasarlanan parkta devasa heykeller bulunmakta aynı zamanda evler, merdivenler, oturma alanları yer almaktadır. Parkta binaların dış cephesi, bacalar, merdivenler, sütunlar, çatı ve tavanlar atık çini, seramik ve porselen parçaları ile kaplanmıştır. Parkın tamamında canlı renklerin hakimdir ve parkın simgesi olan ejderha heykeli de mozaik kaplama yöntemi ile yapılmıştır. "Parkın bütününe hakim olan mozaik kaplama yönteminde Gaudi, fabrikaların kırık ya da defolu ürünlerinden yararlanmış, ekonomik bir davranış sergilerken İspanyol karo üretiminin de adeta parçalar halinde bir dökümünü yapmıştır" (Özturanlı, 2004). Park 1984 yılında "Antoni Gaudi'nin Eserleri" adı altında UNESCO Dünya Mirası listesine girmiş ve atık seramik malzemeler kullanılarak kamusal alanda yapılan çalışmaların en önemlilerinin başında gelmektedir ve sonrasında yapılan birçok çalışma için örnek teşkil etmektedir.

Görsel 3. Eskişehir Seramik Park ve Çağdaş Seramik Eserler Müzesi

Kaynak: <https://eskisehir.ktb.gov.tr/> Erişim tarihi: 10.06.2022

Odunpazarı Belediyesi ve Bursa, Eskişehir, Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA) işbirliği ile Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sibel Sevim'in proje koordinatörlüğünde Eskişehir Seramik Park ve Çağdaş Seramik Eserler Müzesi 2014 yılında açılmıştır. Yapımında atık seramiklerin kullanıldığı parkta amfi tiyatro, oturma elemanları, yürüyüş yolları, heykeller, müze ve kafelerin yer alması, halkın sanatla buluşacağı bir kompleks olması planlanmıştır. Parkın yapımında geleneksel motifler mozaik yöntemi ile yapılmıştır. Mevcut durumundan daha kapsamlı olması planlanan projenin birinci etabı tamamlanmış, çeşitli nedenlerden dolayı planlanan diğer etaplar yapılamamıştır.

Görsel 4. Santa Teresa Merdivenleri, Brezilya

Kaynak: <https://www.gzt.com/> Erişim tarihi 22.06.2022

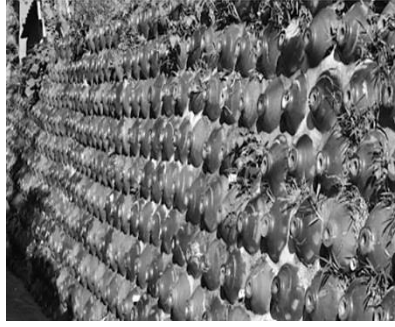
1990 yılında Jorge Selaron tarafından yapımına başlanan Santa Teresa merdivenleri, 2013 yılındaki Selaron'un ölümüne kadar devam etmiştir. Jorge Selaron merdivenin yapımında inşaatlardan artan malzemeler ile Rio'nun kent çöplüğünden bulduğu parçaları eserinde kullanmıştır. (Noad'dan aktaran Elif Ağatekin, 2012). 60'dan fazla ülkeden gönderilen iki binden fazla karonun kullanıldığı merdiven, şehrin önemli bir kültür mirası olarak kayıtlara geçmiştir.

Görsel 5. Santa Teresa Merdivenleri, Brezilya Türk Bayrağı ve Fatih Sultan Mehmet'in ünlü portresinin yer aldığı iki farklı seramik

Kaynak: <https://www.gzt.com/> Erişim tarihi 22.06.2022

"Merdivenler dünyanın dört bir yanından turistlerin dikkatini çektiği, ziyarete gelenler de ülkelerine döndüklerinde Selaron'a fayans ve seramikler gönderir. Merdivenlerin bir kısmında Türk bayrağı bulunan ve Fatih Sultan Mehmet'in ünlü portresinin yer aldığı iki farklı seramik de var" (http-4). Aynı zamanda merdivenlerde Karagöz Hacivat, Kız Kulesi, İznik seramikleri ve Türk motiflerinin de kullanıldığı karolar yer almaktadır. Santa Teresa Merdivenleri atık seramik malzeme kullanılarak yapılan mimari bir yapı olma özelliğinin yanı sıra farklı ülkelerde yaşan insanların ortak bir amaç için gösterdikleri duyarlılığında özel bir örneğidir.

Görsel 6. Duvar ve yer kaplaması, Tokoname

Kaynak: <http://victoriainjapanland.blogspot.com/> Erişim tarihi: 11.06.2022

Tokoname, Japonya'nın modernleşme zamanında uzunca yıllar seri üretim yapan bir endüstri merkezi olmanın yanı sıra fırınları ile ünlü olan bir şehirdir. Japonya'nın karmaşasından ve gürültüsünden uzakta olan, dar sokaklar, tahtadan yapılmış yıkılmış binalar ve fırınların yer aldığı Tokoname şehrinin her yerinde geçmişin izleri atık seramik malzemelerden izlenmektedir.

Görsel 7. Baca kaplama, Tokoname

Kaynak: <https://www.tokyoweekender.com/> Erişim tarihi: 11.06.2022

Görsel 8. Sokak görüntüsü, Tokoname, sokak görüntüsü

Kaynak: <https://www.tokyoweekender.com/> Erişim tarihi: 11.06.2022

Tokoname şehri demir bakımından zengin koyu kırmızı renkli çamuru ve benzersiz tasarımları ile bilinen bir şehirdir ve 12. yüzyıl öncesine uzanan tarihi ile Japonya'nın bilinen altı seramik fırın merkezinden biridir (Dayman, 2021). Tokoname şehrinin yıkılmış fırınları, bacaları, çatıları, yer ve duvarlar yüzeyleri uzun yıllar önce yapılmış, bugün atık olan seramik malzemeler ile kaplanmıştır.

Atık Malzemeyi Anlatım Dili Olarak Sanatçılar ve Eserleri

Atık seramik malzeme kullanarak yapılan heykel, yer ve duvar kaplaması, park, oturma elemanı ve mimari yapılarla birçok sokakta ve meydana karşılaşmak mümkündür. Büyük boyutlu kamusal alan çalışmalarının yanı sıra atık malzeme kullanımını anlatım dili olarak seçen seramik sanatçıları da vardır. Üretim-tüketim ilişkileri, çevresel sorunların ortaya çıkması ile ekolojik dengenin bozulması, sürdürülebilirlik, bozulmuş, kırılmış parçalar ile estetiğin yeniden yakalanabileceği inancı gibi duyarlılıklar ile sanatçılar, çalışmalarında atık seramikler kullanmaktadır. David Binns, Caroline Slotte, Daniel Vuono, Robert Harrison, Joana Meroz, Yee Sookyung, Glen Martin Taylor, Daniel Bare, Li Xiaofeng, Clare Twomey, Bouke De Vries, Neil Brownsword, Elif Aydoğdu Ağatekin ve Beril Anılanmert gibi sanatçılar artistik üretimlerinde atık seramik malzeme tercih etmiştir.

Görsel 9. Yee Sookyung, Dönüştürülmüş Vazo, seramik parçaları, epoksi, 24ayar altın varak, 2013

Kaynak: <https://www.locksgallery.com/>
Erişim tarihi: 06.06.2022

Görsel 10. Yee Sookyung, Dönüştürülmüş Vazo, seramik parçaları, epoksi, 24ayar altın varak, 2013

Kaynak: <https://www.locksgallery.com/> Erişim tarihi: 06.06.2022

Görsel 11. Yee Sookyung, Dönüştürülmüş Vazo, seramik parçaları, epoksi, 24 ayar altın varak, 2013

Kaynak: <https://www.yeesookyung.com/> Erişim tarihi: 06.06.2022

Koreli sanatçı Yee Sookyung kırılmış, atık porselen parçalardan “Translated Vase” (Dönüştürülmüş Vazolar) serisini oluşturmuştur. Yee Sookyung, 2013 yılında The Business Times’da yaptığı röportajda “Çömlek ustası her seferinde mükemmel parçayı yaratmaya çalışıyordu ve en ufak kusurlu olanları bile atıyordu. Ben de onlardan yeni formlar yaratmayı seçtim, çünkü belki de bu tür bir mükemmelliğe tam olarak inanmıyorum. Bana göre kırık bir seramik parçası başka bir parça bulur ve birbirlerine güvenmeye başlarlar. Aralarındaki çatlaklar da yarayı simgeliyor” demiştir (http-5). Yee Sookyung kendi kültürüne ait olan geleneksel parçaları yerel üretim yapan atölyelerden toplayarak çalışmalarına başlamıştır. Topladığı seramik parçaları Japon kingsui tekniğine benzer bir şekilde 24 ayar altın ile birleştirerek bir araya getirmekte ve onlarla yeniden birer sanat eserine dönüştürmektedir.

Sookyung çalışmalarında altın kullanımını, “insanlar acıların üstesinden geldikçe daha olgun ve güzel olmalarını sağlayan yaşam mücadelesinin bir metaforu olabilir” şeklinde açıklamaktadır. Yaptığı çalışmalar kırılıp, parçalanıp çatlaklar oluşukça bu boş alanı dolduran şeyin genellikle bir önceki durumunda daha değerli olduğunun göstergesidir (Stewart, 2016).

Görsel 12. Daniel Bare, Fincan Duvar Tabakı, 2008

Kaynak: <https://www.danielbare.com/> Erişim tarihi: 02.06.2022

Görsel 13. Daniel Bare, Yeşil hareket, 2008

Kaynak: <https://www.danielbare.com/> Erişim tarihi: 02.06.2022

Daniel Bare aşırı üretim, tüketim ve kaynakların azalarak ekolojik dengeyi nasıl bozduğunu incelemekte ve çalışmalarında bu konuya dikkat çekmek istemektedir. Çalışmalarında fabrikalardan, sokaktan, çömlek atölyelerinden topladığı atık seramik parçaları kullanmakta, bunları yeniden kurgulayıp birleştirmekte ve birere sanat eserine dönüştürmektedir.

Bare bir sanatçı olarak, çağdaş kaygıları ve çevresel değişimi yansıtmının bir yolu olarak, gündelik deneyimlerini, gözden kaçan algılarını ortaya çıkarmak için çalıştığını ifade etmektedir. Daniel Bare'in İlham kaynağı, ikinci el mağazalar, çöplükler, geri dönüşüm kutuları ve terk edilmiş fırın alanları gibi statik hareketsiz birçok alandır. Heykellerini, ofis kupaları, heykelcikler ve diğer seramik döküntüler gibi her yerde bulunan öğelerin yeniden düzenleyerek oluşturmakta ve nesnelerin yaşam döngüsünü devam ettirmektedir (http-6). Sanatçı çalışmalarının oluşma aşamasında “kupaları, tabakları ve kaseleri bütün halde durabilmeleri için nikel-krom alaşımlı bir tel ile sararak sagar kapları içerisinde pişirmektedir” (http-7). Atık seramik parçaların üzerine sır ve astar uygulamaları yapmakta ve sagar kutuları içerisinde yeni bir formda birleştirerek sanatsal çalışmalarını oluşturmaktadır.

Görsel 14. Bouke De Vries, Hafıza kabı, 18.yy Delf ilaç kavanozları, 2020

Kaynak: <https://boukedevries.com/> Erişim tarihi: 19.10.2022

Hollandalı seramikçi Bouke De Vries seramik restorasyon ve konservasyon eğitimi alıp bu alanda çalışmalarını devam ettirdikten sonra kendi seramik sanat eserlerini üretmeye başlamıştır. Bouke De Vries topladığı kırık antika seramik parçaları çoğunlukla Japonların Kingsui tekniği ile birleştirmiş ve çalışmalarında kusurların güzelliğini vurgulamıştır.

Görsel 15. Bouke De Vries, İngiliz natürmort, 2017

Kaynak: <https://boukedevries.com/> Erişim tarihi: 19.10.2022

Görsel 16. Bouke De Vries, Guan Yin'in heykeli, 18. yüzyıldan kalma Çin porselen tabakları, 2020

Kaynak: <https://www.homofaber.com/> Erişim tarihi: 19.10.2022

Bouke De Vries çalışmalarının ana malzemesi günlük ev eşyası olan süt kapları, çaydanlıklar, süzgeçler olmuştur. Delf porselenlerini toplamakta ve onları birleştirerek seramik heykellerini oluşturmakta ve bu çalışmalarını da yıkımın güzelliği olarak adlandırmaktadır (Vries, t.y). Sanatçı atılan, eserlerini oluştururken kırılan seramiklere karşı özel bir şefkat ile yaklaşmıştır ve küçük bir çatlağın büyük bir kırıktan farkının olmadığı düşüncesi ile yaklaşmaktadır. Seramik parçanın kırıldığında değer kaybettiği düşüncesine karşı çıkarak kırık seramikleri yeniden inşa etmektedir.

Görsel 17. Robert Harrison, "Re-Claimed: WHITE GOLD" sergisinden, 2015

Kaynak: <https://cfileonline.org/> Erişim tarihi: 19.10.2022

Robert Harrison geri dönüştürülmüş tuğla, taş eşya, porselen, karo ve tuğla ile eserler üretmiştir. Stüdyo çalışmalarında ve kamusal alan için yaptığı çok büyük boyutlu heykellerinde geri dönüştürülmüş ve geri kazanılmış malzemeleri kullanarak karbon ayak izini ve bunun çevreye olan etkisini azaltmayı hedeflerken, antika porselenlere olan bağlılığını, porselen üreten belli bir coğrafi bölgeye ya da topluluğa saygısını göstermektedir. Çok büyük kamusal alan heykellerinde ahşap ve metal kullanmakta ve oluşturduğu konstrüksiyonların içinde geri dönüşüm malzemelerden düzenlemeler yapmaktadır. Re-Claimed: White Gold sergisinde ahşap çerçevelerin içine antika porselenler yerleştirmiş, Montana porselen koleksiyoncularına saygısını sunmuştur.

Görsel 18. Robert Harrison, "Re-Claimed: WHITE GOLD" sergisinden, 2015

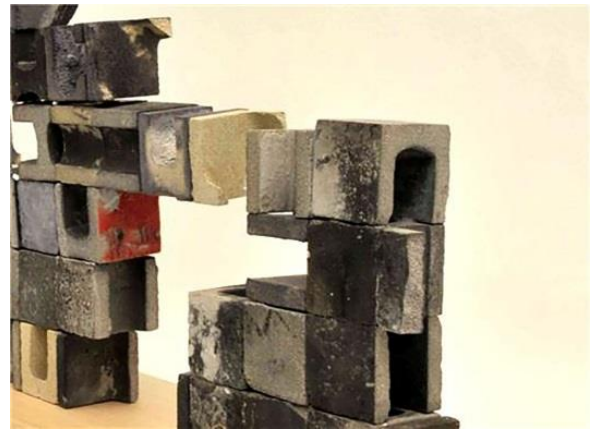
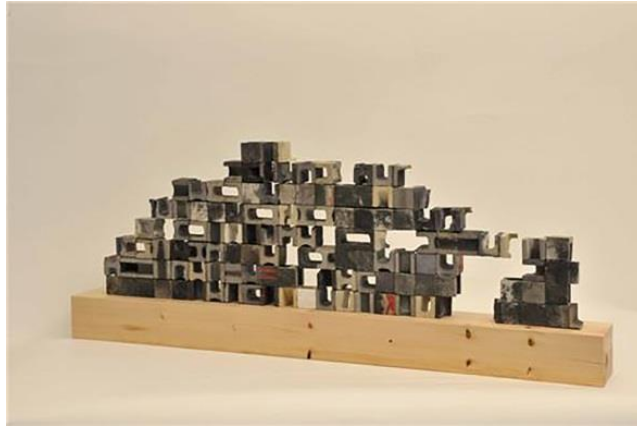
Kaynak: <https://cfileonline.org/> Erişim tarihi: 19.10.2022

Robert Harrison antika porselenleri üreticisine, alıcısına, toplayıcısına saygısını ifade etmek adına başlangıçta temizlediğini ifade etmektedir. Çocukluğundan itibaren dergilerden kestiği fotoğraflar ile kolajlar yaptığını ve antika porselenlere tabaklarla yaptığı kolaj çalışmalarında da benzer formatta çalışmaktadır. Porselen tabakları altın, boya ve çıkartmalarla birleştirerek düzenlemeler yapmakta ve bunları da 3 boyutlu kolajlar olarak nitelendirmektedir (http-8).

Görsel 19 Elif Aydoğdu Ağatekin, Varamadığım, Atık Refrakter Malzeme, Raku, 2010

Kaynak: <http://lebriz.com/> Erişim tarihi 09.06.2022

Görsel 20. Elif Aydoğdu Ağatekin, Kapanmak, Kırılmak, Kararmak ve Kopmak, Atık Refrakter, Raku, 2010

Kaynak: <http://lebriz.com/> Erişim tarihi 09.06.2022

Elif Aydoğdu Ağatekin “Seramik Sanatında Alternatif Bir İfade Aracı Olarak Atık Seramik Kullanımı” başlıklı sanatta yeterlik çalışması ile ülkemizde atık malzemeler ile çalışmalar yapan sanatçıların başında gelmektedir. Aydoğdu Ağatekin çalışmasının sonuç bölümünde “araştırmacının tüm bu atık malzemelerle kurduğu en önemli özdeş bağ ise kendisinin de bir dönem hissettiği, atılmışlık, terk edilmişlik ve vazgeçilmişlik duyguları olmuştur. Atılmış bir malzemeden yeni bir şey yaratmaya çalışmak ise hem ona hem kendine yeni bir hayat verebilmenin, atılmışlıktan, terk edilmişlikten, vazgeçilmişlikten kurtulma ihtimalinin heyecanını solumaktır” ifadesini kullanmıştır (Ağatekin, 2012). Aydoğdu Ağatekin tez çalışması süresince fabrikalar ile doğrudan bağlantı kurmuş, çalışmalarında seramik fabrikaların atıklarını ve kendi biriktirdiği malzemeleri kullanmıştır. Çalışmaları incelendiğinde atık seramik malzemelere raku tekniğini uygulayarak ve hatta kendi kullandıklarının da atıklarından da eserler ürettiği görülmektedir.

SONUÇ

Seramik yapısı gereği yeniden kullanılması, geri dönüşümü, depolanması zor ve zahmetli olan bir malzemedir ve atık seramik malzemenin geri dönüşümü için sektör içerisinde çalışmalar yapılmaktadır. Ülkemiz seramik sektöründeki firmalar, atık seramikleri geri dönüşümde hammadde olarak kullanılmak için girişimlerde bulunmakta fakat bunun sürdürülebilirliğini sağlayamamaktadır. Yurt dışındaki seramik fabrikalarına bakıldığında ise atık seramik malzemenin hammaddeye dönüştürülmesi ile ilgili çalışmalarda ülkemizden daha ilerde oldukları görülmektedir. Ülkemizde ve yurt dışında atık seramik malzemenin sanat eserine dönüşmesinde, kamusal alanda çalışmalar yapılmasında fabrikalar projeleri desteklemekte, bu malzemeyi sanatçı ve tasarımcı ile paylaşmaktadır.

Sürdürülebildiğın son derece önemli olduğu günümüzde atık seramik malzemeyi pek çok sanatçı anlatım dili olarak seçmiştir. Atık seramik malzeme kullanımı ile sanatçılar temsiliyet bulmakta artistik çalışmalarında ve kamusal alanda yaptıkları çalışmalarda kullanılmaktadırlar. Sanatçıların atık seramik malzemeler kullanarak yeniden ürettikleri çalışmalar incelendiğinde kaygının ortak olduğu görölmektedir. Üretim ve tüketimdeki artışı, karbon salınımını, doğal kaynakların azalması, ekolojik dengenin bozulması, sürdürülebilirlik, kırıkların onarılması ile güzelliğın yeniden yaratılabileceğı, duygusal inişler-çıkışlar sanatçıların anlatım dili olarak atık seramik malzemeyi seçmesine neden olmuştur. İçinde yaşadığımız çağda bu olumsuzluklara rağmen sanatçı, kendi duyarlılığı ile farkındalık yaratma çabasını kamusal alanda ve sanatsal çalışmaları ile devam ettirmektedir.

Bir seramik çalışmayı bilinçli olarak kırarak yeniden oluşturan, kırık sofa eşyalarını toplayıp onlarla yeni düzenlemeler yapan, kırık sofa seramiklerini onararak sanat eserine dönüştüren, fabrikaların atıklarından çalışmalar yapan, antikacıları gezerek topladığı seramikler ile yeni düzenlemeler yapan, atık seramikleri moda sektöründe kullanan sanatçıların ellerinde bu malzeme estetik bir boyut kazanarak izleyicinin beğenisine sunulmaktadır.

KAYNAKÇA

1. Ağatekin, E. (2012). “Seramik Sanatında Alternatif Bir İfade Aracı Olarak Atık Seramik Kullanımı”. Sanatta Yeterlik Tezi. Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.
2. Dayman, L. (02.07.2021). 14 Best Japanese Ceramic Towns You Should Visit. <https://japanobjects.com/features/japanese-ceramic-towns> Erişim tarihi 19.10.2020.
3. Güven, E. Ö. (2009). “Hedonik Tüketim: Kavramsal Bir İnceleme”, Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi, 13.(65-72).
4. Noad, S. (2010). Stairway to Heaven. Erişim:<http://www.thetravelrag.com/docs/10102.asp>. Erişim Tarihi: 10.09.2011.
5. Özturanlı, G. (2004). “Kent Dokusunda Mozaik Uygulamalardan Bir Kesit”, Seramik Türkiye Dergisi. 6. (115-116).
6. Parlakkalay, H. (2020). “Kamusal Alanda Sanat Ve Sanat Eserleri”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 22 (4), (1157-1172).
7. Poyraz, M. (2015). “Sürdürülebilir Tasarım Ve Seramik Kaplama Sektöründe Sürdürülebilirlik”, Sanatta Yeterlik Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
8. Poyraz, M., Yılmaz, Z. (2018). “Seramik Karo Sektöründe Sürdürülebilirlik ve Geri Dönüşüm”, Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi. 8 (1). (256-270).
9. Sevim, S. & Yeşilmen, N. (2014). “Atık Seramiklerin Takı Tasarımında Kullanılması”, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi. 33. (90-107).
10. Stewart, J. (2016). Korean Artist Sews Together Broken Ceramic Shards With 24K Gold. <https://mymodernmet.com/yee-sookyung-translated-vase/> Erişim Tarihi: 26.10.2022.
11. Vries, B.D. (t.y.). <https://boukedevries.com/biography/> Erişim tarihi 17.05.2022.

İnternet Kaynakları

12. http-1: <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi 17.06.2022.
13. http-2: <https://kalkinmasozlugu.izka.org.tr/?p=337> Erişim tarihi 12.06.2022.
14. http-3: <https://kaletasarimsanatmerkezi.org/sergiler/kacis-noktasi> Erişim tarihi 18.10.2022
15. http-4: <https://www.gzt.com/skyroad/sanatci-sokagina-dokundugunda-selaron-merdivenleri-3530864> Erişim tarihi 17.05.2022.
16. http-5: <https://www.locksgallery.com/artists/yeesookyung> Erişim tarihi 17.05.2022
17. http-6: https://www.danielbare.com/pb/wp_6a66a524/wp_6a66a524.html Erişim tarihi 26.10.2022.
18. http-7: <https://www.greenwichhouse.org/event/fused-daniel-bare/> Erişim tarihi 20.06.2022.
19. http-8: <https://cfonline.org/exhibition-robert-harrison-re-claimed-white-gold-objects-helena-montana-collections/> Erişim tarihi 19.10.2022.

Görsel Kaynakça

20. Görsel 1. <https://www.gzt.com/arkitekt/gaudi-basyapiti-park-guell-3602149> Erişim tarihi 13.06.2022.
21. Görsel 2. <https://www.gzt.com/arkitekt/gaudi-basyapiti-park-guell-3602149> Erişim tarihi 13.06.2022.
22. Görsel 3. <https://eskisehir.ktb.gov.tr/TR-158002/cagdas-seramik-park-odunpazari.html> Erişim tarihi 10.06.2022.
23. Görsel 4. <https://www.gzt.com/skyroad/sanatci-sokagina-dokundugunda-selaron-merdivenleri3530864> Erişim tarihi 22.06.2022.
24. Görsel 5. <https://www.gzt.com/skyroad/sanatci-sokagina-dokundugunda-selaron-merdivenleri3530864> Erişim tarihi 22.06.2022.
25. Görsel 6. <http://victoriainjapanland.blogspot.com/2011/10/tokoname-ceramics-reused-as-art.html> Erişim tarihi 11.06.2022.
26. Görsel 7. <https://www.tokyoweekender.com/2022/04/aichi-prefecture-tokoname/> Erişim tarihi 11.06.2022.
27. Görsel 8. <https://www.tokyoweekender.com/2022/04/aichi-prefecture-tokoname/> Erişim tarihi 11.06.2022.
28. Görsel 9. <https://www.locksgallery.com/artists/yeesookyung/series/translated-vase#6> Erişim tarihi 06.06.2022.
29. Görsel 10. <https://www.locksgallery.com/artists/yeesookyung/series/translated-vase?view=slider#8> Erişim tarihi 06.06.2022.
30. Görsel 11. <https://www.yeesookyung.com/translated-vase-> Erişim tarihi 06.06.2022.
31. Görsel 12. https://www.danielbare.com/pb/wp_2cfc454b/wp_2cfc454b.html Erişim tarihi 02.06.2022.
32. Görsel 13. https://www.danielbare.com/pb/wp_2cfc454b/wp_2cfc454b.html Erişim tarihi 01.06.2022.
33. Görsel 14. <https://boukedevries.com/2020-2/nggallery/image/memory-vessel-graded-drug-jars> Erişim tarihi 19.10.2022.
34. Görsel 15. https://boukedevries.com/2017-2/nggallery/image/3_an-english-stiil-life Erişim tarihi 19.10.2022.
35. Görsel 16. <https://www.homofaber.com/it/ecollection/guan-yin-in-a-sky-of-saucers-461> Erişim tarihi 19.10.2022.
36. Görsel 17. <https://cfileonline.org/exhibition-robert-harrison-re-claimed-white-gold-objects-helena-montana-collections/> Erişim tarihi 19.10.2022.
37. Görsel 18. <https://cfileonline.org/exhibition-robert-harrison-re-claimed-white-gold-objects-helena-montana-collections/> Erişim tarihi 19.10.2022.
38. Görsel 19. <http://lebriz.com/pages/artist.aspx?section=130&lang=TR&artistID=778&periodID=1542&bhcp=1> Erişim tarihi 09.06.2022.
39. Görsel 20. <http://lebriz.com/pages/artist.aspx?section=130&lang=TR&artistID=778&periodID=1542&bhcp=1> Erişim tarihi 09.06.2022